

«Ἡ Στήριξη στόν Θεσμό τῆς Οἰκογένειας: Πρακτική Διάσταση»

Εἰσήγηση τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Φιλοθέου,
στήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
(Ἀθήνα, 3 Ὀκτωβρίου 2024)

Μακαριώτατε Ἄγιε Πρόεδρε,

Σεβασμιώτατοι Ἄγιοι Σύεδροι,

Δοξάζω, ἐν εὐχαριστίᾳ πολλῇ, τόν Κύριο καί Θεό μας, γιατί μέ ἀξιώνει τόν ἐλάχιστο νά εὐρίσκομαι ἐνώπιόν Σας, προκειμένου νά εἰσηγηθῶ στήν ἀγάπη Σας τό σπουδαῖο θέμα τό ὁποῖο ἤδη ἀνακοινώθηκε καί εἶναι καίριας σημασίας γιά τήν Ἐκκλησία μας, ἰδιαίτερος στήν ραγδαία μεταβαλλόμενη ἐποχή μας.

Εὐγνωμονῶ πρώτιστα Εσᾶς, Μακαριώτατε πάτερ καί δέσποτα, ὅπως καί τά σεπτά μέλη τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου γιά τήν ἐξόχως τιμητική ἀνάθεση τῆς παρούσης εἰσηγήσεως καί εὐλαβικά ζητῶ ἐκ τῶν προτέρων τήν ἐπιείκεια ὅλων Σας, ἀλλά καί τήν συγχώρησή Σας γιά ὅσα τολμῶ νά καταθέσω ἐνώπιόν Σας, ἀπό ὑπακοή καί μόνο στήν σεπτή Συνοδική ἐντολή, γιά τόν ἱερό Θεσμό τῆς Οἰκογένειας, ὁ ὁποῖος εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένος μέ τήν βιούμενη ἀπό τούς πιστούς ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας μας.

Γιά νά ἐξετάσουμε τόν Θεσμό τῆς Οἰκογένειας σήμερα, εἶναι ἀναγκαῖο νά συνειδητοποιήσουμε ποιά εἶναι τά πολιτισμικά καί κοινωνικά χαρακτηριστικά τῆς ἐποχῆς μας, πού ὀνομάζεται «Μετανεωτερική». Κεντρικό χαρακτηριστικό αὐτῆς τῆς ἐποχῆς, σέ ἀντίθεση μέ τήν Νεωτερική ἐποχή, εἶναι ἡ «ρευστή ταυτότητα», ἡ ὁποία διαμορφώνεται μέσα ἀπό τήν ἐνίσχυση καί προβολή τῆς ἐκπλήρωσης κάποιας ἐπιθυμίας, ὡς κινητήριας δύναμης, ἀντί τῆς ἠθικῆς καί τῶν ἀξιών, καί τοῦ δικαιωτισμοῦ τοῦ

αὐτοπροσδιορισμοῦ, ἀντί τῆς ἀξίας τοῦ «ἀνήκειν» στήν κοινότητα, στό σύνολο ἢ ἀκόμα καί σέ μιά συγκεκριμένη δυαδική σχέση μέ δέσμευση.

Αντιλαμβανόμαστε ὅλοι, λοιπόν, ὅτι στό πλαίσιο αὐτό οἱ θεσμοί τόσο τῆς Ἐκκλησίας, ὅσο καί τῆς παραδοσιακῆς Οἰκογένειας, ἀποτελοῦν στόχο ἀρνητικῆς κριτικῆς ἢ καί ἐστιασμένης ἀποδόμησης, ἀφοῦ: α) συνιστοῦν θεσμούς πού ἀπαιτοῦν μακροχρόνια δέσμευση σέ συγκεκριμένο πλαίσιο, β) προσδίδουν στά μέλη τους ὁρισμένη ταυτότητα καί γ) ὑπάρχει ἔντονη προβολή, κυρίως στά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης καί τά κοινωνικά δίκτυα – τά ὅποια, σέ μεγάλο βαθμό, διαμορφώνουν περισσότερο ἀπό ὁποιοδήποτε ἄλλο τίς ἀνθρώπινες συνειδήσεις –, τῶν ἀρνητικῶν φαινομένων πού μπορεῖ νά ἐκδηλώνονται στό πλαίσιο τῶν δύο θεσμῶν, μέ ἀποτέλεσμα νά ἐμφανίζεται ἐπικοινωνιακά ἡ παραδοσιακή οἰκογένεια σάν ἓνας κοινωνικός θεσμός πού «γεννᾷ» προβλήματα, χωρίς ὥστόσο ἀντίστοιχη ἐπιστημονική τεκμηρίωση· καί μάλιστα ὅταν ἡ ὄντως λειτουργική οἰκογένεια εἶναι διαχρονικά ἀποδεδειγμένο ὅτι ἀποτελεῖ παράγοντα προφύλαξης καί διαφύλαξης τῆς ψυχικῆς υἱείας παιδιῶν καί γονέων.

Μέ τά προβλήματα τῆς ἐλληνικῆς οἰκογένειας ἀσχολοῦνται μελέτες ἤδη ἀπό τήν δεκαετία τοῦ 1990 σέ ἐπίπεδο ἀξιακό καί κοινωνικό, μέ φανερό ἐπίταση τῶν προβλημάτων στήν δεκαετία 2012-2022 μέ τίς ἀλλεπάλληλες κρίσεις: οἰκονομική, προσφυγικό, καραντίνα κορονοϊοῦ καί ἀνάφλεξη πολέμων στήν εὐρύτερη περιοχή.

Ἐπιτρέψτε μου δύο ἀναγκαῖες ἐπισημάνσεις:

Πρῶτον, μιά ἀπαραίτητη διασαφήνιση: στίς ἐπιστῆμες τοῦ ψυχισμοῦ οἱ ἔννοιες τόσο τοῦ ψυχικοῦ προβλήματος, ὅσο καί τῆς θεραπείας, εἶναι πολυεπίπεδες καί πολυπαραγοντικές, ἐπομένως —προκειμένου νά εἶναι σαφῆ τά ἀναφερόμενα— ἄς ἔχουμε ὑπ' ὄψιν μας τήν παραδοχή ὅτι τό ψυχικό πρόβλημα σχετίζεται μέ συγκεκριμένο ἄνθρωπο, συγκεκριμένη χρονική περίοδο καί συγκεκριμένη συνθήκη, ἐνῶ ἡ θεραπεία λαμβάνει ποικίλες μορφές, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ἡ συμβουλευτική.

Δεύτερον, μιά χρήσιμη ἐπιγραμματική ἀναφορά στά πολλά προβλήματα καί τίς δυσκολίες πού ἀναγνωρίζονται στήν ἐλληνική οἰκογένεια σήμερα, ἀπό πολλές μελέτες διαφορετικῶν ἐπιστημονικῶν

πεδίων, διότι ή εξέυρεση λύσης είναι δυνατή μόνο έφόσον γνωρίζουμε και άναγνωρίζουμε τά ύφιστάμενα προβλήματα.

Λειτουργικές δυσχέρειες σχετικές μέ την παραδοσιακή οίκογένεια θεωροῦνται σήμερα:

α) ή αύξηση τῶν διαζυγίων και ή έπακόλουθη σταθερή αύξηση τῶν μονογονεϊκῶν ή άλλων τύπων οίκογένειας, μέ τραγική έκπτωση την έπίσημη νομοθέτηση «οίκογενειῶν» ατόμων του ίδιου φύλου,

β) ή σταθερή μείωση του αριθμοῦ παιδιῶν ανά οίκογενειακή μονάδα (δημογραφικό πρόβλημα),

γ) ή αύξηση της δυσκολίας απόκτησης βιολογικοῦ παιδιοῦ,

δ) οί πρακτικές δυσκολίες πού σχετίζονται μέ την πολυτεκνία, για τίς τρίτεκνες και πολύτεκνες οίκογένειες,

ε) τά οικονομικά προβλήματα, τόσο όσον αφορά τό κατά κεφαλήν εισόδημα όσο και τό ζήτημα της στέγης (δυσκολία απόκτησης πρώτης κατοικίας, αύξηση ένοικίων, έλλειψη διαθέσιμων κατοικιών για μεγάλες οίκογένειες),

στ) οί έπιπτώσεις από την αύξηση της άνεργίας, την μακροχρόνια άνεργία γονέων μεγαλύτερης ήλικίας, την δυσκολία εξέυρεσης μόνιμης έργασίας για τά νεώτερα μέλη,

ζ) ή γενική αύξηση του κόστους ζωής και καταναλωτικῶν αγαθῶν,

η) ή αύξηση της μετανάστευσης στό έξωτερικό του ενός γονέα ή και όλοκληρῶν οίκογενειῶν πρὸς εξέυρεση έργασίας,

θ) ή μετακίνηση οίκογενειῶν στά μεγάλα άστικά κέντρα κατά την έφηβεία τῶν παιδιῶν, ὥστε νά αποκτήσουν πρόσβαση σέ κατάλληλες ύπηρεσίες, μέ συνέπεια την — σέ πολλές περιπτώσεις — έρήμωση έπαρχιακῶν περιοχῶν,

ι) ή δυσκολία φροντίδας τῶν ήλικιωμένων μελῶν της οίκογένειας,

ια) ή αύξηση του δείκτη μοναξιᾶς τῶν μεγαλύτερων ήλικιῶν,

ιβ) ή αύξηση τῶν φαινομένων ένδοοικογενειακῆς βίας μεταξύ συζύγων ή μεταξύ γονέων και παιδιῶν, της έφηβικῆς παραβατικότητας, ή ανάδειξη του ειδικοῦ ζητήματος τῶν «γυναικοκτονιῶν»,

ιγ) ή αύξηση τής κατανάλωσης εξαρτησιογόνων ουσιών από παιδιά και έφηβους,

ιδ) ή αύξηση τών αυτοκτονιών,

ιε) ή αύξηση τών ψυχικών διαταραχών σέ παιδιά και έφηβους στήν μετά τόν κορωνοϊό έποχή (ανάγκη εξειδικευμένης παιδοψυχιατρικής φροντίδας για 1 στά 6 παιδιά, έναντι 1 στά 9 παιδιά πρό κορωνοϊού),

ιστ) ή αύξηση τής σχολικής άποτυχίας ή διαρροής σέ έφηβους,

ιζ) ή αύξηση τών αποφάσεων για κατ' οίκον διδασκαλία παιδιών και έφηβων,

ιη) ή αύξηση τών ειδικών μαθησιακών δυσκολιών (3 στά 10 παιδιά),

ιθ) ή έλλειψη ίκανού άριθμού Δημόσιων Φορέων για τήν μακροχρόνια θεραπεία τών ζευγαριών, όπως και τήν αντιμετώπιση ψυχιατρικών και μαθησιακών διαταραχών σέ παιδιά και έφηβους (στά μεγάλα άστικά κέντρα ύφίστανται άρκετοί Δημόσιοι Φορείς ως πρός τήν διάγνωση αυτών τών διαταραχών, αλλά όχι – δυστυχώς – για τήν μακροχρόνια θεραπεία τους),

κ) ή έλλειψη έπαρκούς άριθμού εξειδικευμένων θεραπευτών ζεύγους και οικογένειας στήν έπαρχία, έστω ιδιωτών,

κα) ή έλλειψη ειδικών θεραπευτικών κέντρων για τά προβλήματα μητέρων σχετικά με τήν γέννα νέου βρέφους (Μονάδες Μητέρας-Βρέφους),

κβ) ή μείωση τής οικονομικής ενίσχυσης πρός τίς οικογένειες, ως πρός τό συνολικό ποσό τών ειδικών θεραπειών παιδιών και έφηβων, ή του άριθμού γνωματεύσεων οι όποιες γνωμοδοτούνται θετικά για οικονομική ύποστήριξη, ενώ ταυτόχρονα ύφίσταται άξιοσημείωτη αύξηση του κόστους ειδικών θεραπειών,

κγ) ή μείωση τών παρεχόμενων δημοσίων ύπηρεσιών για οικογένειες μέ παιδιά και έφηβους εξαρτημένους από τά «ναρκωτικά» (παντός είδους εξαρτησιογόνες ουσίες) και ή έλλειψη ειδικών ιατρείων για τό ραγδαία εξαπλούμενο φαινόμενο εξάρτησης παιδιών και έφηβων από τό διαδίκτυο και

κδ) ειδικά οι έλληνικές οικογένειες μέ παιδιά ΑΜΕΑ συναντούν πολύ μεγάλες δυσκολίες στήν πρόσβασή τους σέ κατάλληλες σχολικές μονάδες,

ὅπως καί σέ κατάλληλες θεραπείες, μέ ἀποτέλεσμα τό κόστος τῆς ζωῆς νά ἐπιβαρύνεται καί ταυτόχρονα πολλοί ἀπό τούς γονεῖς νά ὑφίστανται ψυχосωματική ἐξουθένωση, λόγω καί τῆς ἔλλειψης ειδικῶν συστημάτων ὑποστήριξής τους.

Ὅλα τά προαναφερθέντα, καί μαζί μέ αὐτά ὁ ἀτομοκεντρικός τρόπος τῆς σύγχρονης πραγματικότητος, ὀδηγοῦν ὅλο καί περισσότερα ζευγάρια στό ἐξαιρετικά ὀδυνηρό – πολλές φορές – γεγονός τῆς διάρρηξης τῆς συζυγικῆς σχέσης, τοῦ χωρισμοῦ καί τοῦ διαζυγίου.

Τά στατιστικά στοιχεῖα τῶν διαζυγίων, ιδίως στά μεγάλα ἀστικά κέντρα, εἶναι ἀπολύτως δηλωτικά τοῦ ὑφισταμένου προβλήματος. Στήν Ἱερὰ Μητρόπολη Θεσσαλονίκης ἐπὶ παραδείγματι φέτος, μέχρι τήν 31η Αὐγούστου, ἔχουμε 614 γάμους καί 321 διαζύγια, δηλαδή ὁ ἀριθμός των εκδοθέντων διαζυγίων συνιστᾷ ποσοστό 52% τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τελεσθέντων γάμων!

Οἱ αἰτίες αὐτῆς τῆς αὔξης τῶν διαζυγίων, συνοπτικά εἶναι οἱ ἑξῆς:

- Ἀπουσία δέσμευσης
- Ἀπιστία - ἐξωσυζυγική δραστηριότητα
- Ἐνδοοικογενειακή βία
- Συγκρουσιακή ἐπικοινωνία
- Ἀνωριμότητα στήν ἡλικία γάμου
- Οἰκονομικά προβλήματα
- Ἀλκοόλ καί κατάχρηση οὐσιῶν

Κατόπιν ὅλων αὐτῶν, ἀντιλαμβανόμαστε ὅλοι ὅτι καθίσταται ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἡ περαιτέρω, καί ἐπὶ τῆς οὐσίας, παρέμβασή μας γιά τήν στήριξη τῆς Οἰκογένειας. Χρειάζεται, ὅμως, ἐξ ἀρχῆς, καί πρὶν προχωρήσουμε σέ συγκεκριμένες προτάσεις, νά ἐπισημάνουμε καί νά συνειδητοποιήσουμε ὅτι καμμία ὠραία ἐξαγγελία τῆς Ἐκκλησίας μας δέν ἐκτιμᾶται, ἂν δέν συνοδεύεται ἀπό συγκεκριμένη δράση, καί καμμία προτροπή δέν εἰσακούεται, ἂν δέν ὑποστηρίζεται ἀπό ἀπτή ἀρωγή. Καί τοῦτο διότι, ἀφ' ἑνός, διανύουμε ἐποχή κατά τήν ὁποία οἱ ἄνθρωποι ζητοῦν μεγαλύτερη ἔμπρακτη συνδρομή καί λιγότερα λόγια καί, ἀφ' ἑτέρου, τό

Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, καλῶς ἢ κακῶς, δέν συμπίπτει μέ τό κοινωνικό σῶμα· συνεπῶς, ὁποιαδήποτε ἐξαγγελία ἢ προτροπή δέν εἶναι δυνατό νά περιορισθεῖ στήν πλευρά τῶν πιστῶν, ἀλλά τυγχάνει προσοχῆς καί σχολιασμοῦ ἀπό τό σύνολο τῆς κοινωνίας. Ἐπιπλέον, ἡ δυσαρέσκεια ἢ ἔστω ἡ κριτική πρὸς τήν ἐκκλησιαστική ἡγεσία καί τόν Κλῆρο δέν προέρχεται οὔτε περιορίζεται μόνο σέ κακόπιστους, ὅπως ἐσφαλμένα κάποιοι ἀπό ἐμᾶς νομίζουμε, ἀλλά ἐκτείνεται καί σέ ὑπολογίσιμο ἀριθμό ἐνεργά πιστῶν.

Γιά τούς λόγους αὐτούς, ἀπαιτεῖται μεγάλη περίσκεψη καί λελογισμένες κινήσεις πρὶν ἀπό κάθε δημόσια παρουσία μας, εἴτε ἀφορᾷ τόν λόγο εἴτε τήν δράση μας. Τυχόν δημόσιες προτροπές π.χ. γιά τεκνογονία ἢ ἀποφυγή τῶν ἐκτρώσεων ἢ πιστότητα στόν γάμο κ.τ.λ. ἐνδέχεται νά χλευασθοῦν ἢ — στήν καλύτερη περίπτωση — νά τύχουν ψυχρῆς ὑποδοχῆς, ἂν δέν πείσουμε ὅτι ἐνδιαφερόμαστε ἐμπράκτως γιά τόν θεσμό τῆς Οἰκογένειας γενικά, ἀλλά καί γιά τήν κάθε οἰκογένεια εἰδικά. Πρὸς τόν σκοπό αὐτό, προτείνονται οἱ ἀκόλουθες δράσεις ἐμπρακτοῦς στήριξης τῆς Οἰκογένειας, πού ἐστιάζουν πρῶτιστα στήν πρόληψη καί ἀκολουθῶς στήν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων:

1) Κατάρτιση κληρικῶν καί ἐν γένει ἐκκλησιαστικῶν στελεχῶν. Ἐχει διαπιστωθεῖ κατ' ἐπανάληψιν ἡ ἀπόλυτη καί ἐπείγουσα ἀνάγκη ἐπιμορφώσεως κληρικῶν πού θά λειτουργήσουν ὡς στελέχη πρῶτης γραμμῆς γιά τήν ἀντιμετώπιση συζυγικῶν δυσκολιῶν καί γενικά οἰκογενειακῶν κρίσεων, ἀλλά καί ὡς βοηθοί καί συμπαραστάτες μελλονύμφων, ὁμιλητές σέ Σχολές Γονέων καί ἐκπαιδευτές ἄλλων κληρικῶν. Ἄν ἐπιθυμοῦμε οὐσιαστική παρέμβαση στήν Οἰκογένεια, θά πρέπει νά ἐπενδύσουμε (μέ ὅλους τούς τρόπους, ψυχολογικά καί οἰκονομικά) στήν ἐξειδίκευση καί ἐπιμόρφωση ἐνός πυρῆνα κληρικῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀρετή, ἡ προσωπικότητα καί ἡ κατάρτιση παρέχουν κατ' ἀνθρώπον ἐχέγγυα μιᾶς ἐπιτυχοῦς ἀνθρωπογνωσίας καί κατανοήσεως τῆς δυναμικῆς τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς. Οἱ κληρικοί αὐτοί θά ἀποτελοῦν τήν κύρια «δύναμη κρούσεως» σέ κάθε Μητρόπολη ὡς πρὸς τήν ποιμαντική τοῦ Γάμου καί τῆς Οἰκογένειας. Χρειάζεται, βέβαια, παράλληλα νά ἐπενδύσουμε καί στήν συστηματική (καί ὄχι εὐκαιριακή)

ευαισθητοποίηση τῶν πνευματικῶν, ὡς ἑνός εὐρύτερου κύκλου συμπαραστατῶν τῆς οἰκογένειας. Ἰδιαίτερη μέριμνα πρέπει νά ὑπάρξει γιά τοὺς πνευματικούς - ἐξομολόγους, ὥστε νά κατανοήσουν τά ὅρια τῆς ἐπεμβάσεώς τους στήν ζωή τῶν ἐγγάμων μέ τήν ἀπολύτως ἀπαραίτητη ἐφαρμογή τῆς ἀρετῆς τῆς διακρίσεως. Τό Ἰδρυμα Ποιμαντικῆς Ἐπιμορφώσεως τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὄραμα καί δημιουργία τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου κ. Ἱερωνύμου, μπορεῖ νά ἀποτελέσει τόν κύριο φορέα συντονισμοῦ τῆς δράσεως αὐτῆς.

2) Ἐρευνα καταγραφῆς οἰκογενειακῶν προβλημάτων. Ἡ πραγματοποίηση ἀπό πλευρᾶς τῆς Ἐκκλησίας μιᾶς ἀξιόπιστης ἐπιστημονικῆς ἔρευνας γιά τήν καταγραφή καί ἀνάδειξη προβλημάτων τῶν «ἐνεργῶν» ἐκκλησιαστικά οἰκογενειῶν, ὅσων δηλαδή βρίσκονται σέ ζῶσα σχέση καί ἐπαφή μέ τήν Ἐνορία τους, θά συντελέσει ὄχι μόνο στήν ἀποσαφήνιση, ἀλλά κυρίως στήν ἐφαρμογή συγκεκριμένων προτάσεων βελτίωσης τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων καί στόν ἔλεγχο τῆς ἀποτελεσματικότητος τῶν προτεινομένων λύσεων. Ταυτόχρονα, θά καλλιεργήσει οὐσιαστικά τήν συνεργασία καί τόν διάλογο κρατικῶν, ἀκαδημαϊκῶν καί ἐκκλησιαστικῶν φορέων σέ ὅλη τήν ἐλληνική ἐπικράτεια ὑπό τήν ἐποπτεία τῆς ἀντίστοιχης Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Γάμου, Οἰκογενείας καί Δημογραφικοῦ Προβλήματος. Ἡ πρόσβαση στήν πραγματική πληροφορία θά δώσει στήν Ἐκκλησία τήν δυνατότητα ἰσοτίμου διαλόγου μέ θεσμικούς φορεῖς τῆς ἐλληνικῆς Πολιτείας, οἱ ὅποιοι ὥστόσο ὕστεροῦν στήν ἀξιακή προσέγγιση, τήν ὁποία προϋποθέτει ὁ ἐκκλησιαστικός τρόπος ζωῆς.

3) Προβολή τῆς ἐλληνικῆς παραδοσιακῆς Οἰκογένειας ὡς προτύπου σύγχρονης Οἰκογένειας. Γί' αὐτό τό ἐγχείρημα ἀπαιτεῖται σωστή ἐνημέρωση, λογική καί σύγχρονη ὑπερασπιστική γραμμή καί διαρκῆς ἐπιμόρφωση. Προτείνεται ἡ ἀνάδειξη στά μέσα ἐνημέρωσης καί τά κοινωνικά δίκτυα ὑγιῶν παραδειγμάτων οἰκογένειας μέ παραδοσιακή δομή, καί τοῦτο γιατί ὁ χῶρος τῆς οἰκογένειας ὑποδέχεται τά παιδιά στήν ζωή καί τά συντροφεύει στά πιό σημαντικά χρόνια τῆς ἀναπτυξιακῆς τους πορείας. Μιά ζεστή καί ἀσφαλῆς σχέση μεταξύ γονέων καί παιδιῶν εἶναι ἓνας ἀπό τοὺς βασικούς προστατευτικούς παράγοντες πού ἐγγυῶνται

ασφάλεια και σταθερότητα, επικοινωνία, αυτοεκτίμηση, αναγνώριση και διαχείριση έντονων συναισθημάτων, ανάπτυξη σχέσεων σεβασμού και συνεργασίας, αναζήτηση υποστήριξης και βοήθειας στις αναπόφευκτες δυσκολίες της ζωής. Αυτά μπορούν να γίνουν μέσα από δράσεις, όπως: α) Προετοιμασία και προβολή εβδομαδιαίας έκπομπης σε κανάλι πανελλήνιας εμβέλειας και ταυτόχρονη διαδικτυακή προβολή και β) δημιουργία/υποστήριξη σεναρίου τηλεοπτικής σειράς με κεντρικό θέμα μία έκτεταμένη οικογένεια που μπορεί να λειτουργεί δημιουργικά ως πρότυπο ζωής για τους μελλονύμφους, νεονύμφους και επί μακρόν εγγάμους.

4) Δημιουργία Σχολής Υποψηφίων Εγγάμων. Θα μπορούσε να λειτουργήσει στα πρότυπα των μαθημάτων κατήχησης, με διαφορετική θεματολογία από τις Σχολές Γονέων. Θα αφορά σε υποψήφιους για τό μυστήριο του Γάμου και προς διευκόλυνση των συμμετεχόντων θα μπορούσε να γίνεται και διαδικτυακά. Η θεματολογία της θα μπορούσε να αφορά σε τρεις ένότητες: α) μορφές και μοντέλα σχέσεων, β) δυσκολίες και δυνατότητες τόν πρώτο καιρό του εκκλησιαστικού γάμου και γ) τρόποι επίλυσης συγκρούσεων. Κύριος στόχος, ή εξοικείωση με την θεματολογία και ή έτοιμότητα σχετικά με τό κεντρικό ζήτημα της κρίσης στόν γάμο, δηλαδή ή αναζήτησή ουσιαστικής και σωστής βοήθειας.

5) Δημιουργία Κεντρικού Ταμείου Ενίσχυσεως Κυήσεων. Δέν αρκει πλέον τό σαφές μήνυμα κατά των εκτρώσεων, όταν μάλιστα αυτό διαστρέφεται συχνότατα στόν δημόσιο λόγο (από πολιτικούς, δημοσιογράφους, ιδιώτες στα μέσα επικοινωνίας κ.τ.λ.). Τό ταμείο αυτό θα γίνει γνωστό ευρύτερα μέσω των ένοριών, αλλά και μέ ανακοινώσεις στόν Τύπο και τά ΜΜΕ. Η «καμπάνια» αυτή θα έχει δύο αποδέκτες: και τούς ενδιαφερόμενους δωρητές και όσους έχουν ανάγκη ενίσχυσης, ώστε να απευθύνονται σε αυτό. Όσοι θέλουν να τό ενισχύσουν θα καταθέτουν κάποιο ποσό εφάπαξ ή ανά μήνα, και τό συλλεγόμενο ποσόν θα διατίθεται για την ενίσχυση αγάμων μητέρων που θέλουν να κρατήσουν τό παιδί τους ή εγγάμων ζευγαριών που δυσκολεύονται οικονομικά και εξετάζουν την επιλογή της έκτρωσης. Χρειάζεται να διερευνᾶται ή οικονομική

κατάσταση τοῦ αἰτοῦντος ἀπό π.χ. κοινωνικές λειτουργούς. Τό ταμείο θά ἔχει καί μικρό ἀριθμό διοικητικῶν ὑπαλλήλων.

6) Ἐνίσχυση καί ἀνάπτυξη τῶν Σχολῶν Γονέων. Ἡ μέχρι σήμερα ἐμπειρία ἔχει δείξει ὅτι σέ κάθε Ἱερᾷ Μητροπόλει χρειάζεται νά ὑπάρχει αὐτός ὁ σταθερός θεσμός εἰσηγήσεων καί διαλόγου γύρω ἀπό τόν γάμο, τήν γονεϊκότητα, τήν σχέση πνευματικῆς ζωῆς καί οἰκογενειακῆς εἰρήνης, τό διαζύγιο καί τήν ἀπώλεια τοῦ/τῆς συντρόφου, ἐπιλέγοντας ἐξειδικευμένα ἐπιστημονικά θέματα καί ὁμιλητές. Ἐπιπλέον πρόταση εἶναι ἡ σταδιακή ἐξειδίκευση στό ἡλικιακό φάσμα: α) γονέων παιδιῶν, β) γονέων ἐφήβων, γ) γονέων ἐνηλίκων τέκνων. Σημαντικά βοηθᾷ τήν λειτουργία αὐτῶν τῶν Σχολῶν ἡ παράλληλη φροντίδα - φύλαξη παιδιῶν, διότι αὐξάνει τήν πιθανότητα παρακολούθησης, ὅπως καί ἡ χορήγηση Βεβαίωσης Παρακολούθησης, διότι αὐξάνει τήν σταθερότητα παρακολούθησης.

7) Δημιουργία Βιωματικῶν Ὁμάδων Γονέων. Ἡ Σχολή Γονέων ἐπιμορφώνει, ἐνῶ οἱ Ὁμάδες Γονέων ἀποτελοῦν ἓνα σημαντικό ἐργαλεῖο οὐσιαστικῆς παρέμβασης στήν ὑγιή ἀνάπτυξη τῶν οἰκογενειῶν. Ἐνισχύουν τοὺς γονεῖς καί θεραπεύουν τό πρόβλημα ἢ τὰ προβλήματα. Ἡ παρουσία ἑνός ἢ δύο συντονιστῶν ὁμάδας ἀπαιτεῖ ἐξειδίκευση καί φέρει κόστος γιά τοὺς ἐπιστήμονες - θεραπευτές πού ἀναλαμβάνουν τίς ὁμάδες. Οἱ ὁμάδες γιά νά ἔχουν θεραπευτικό ἀποτέλεσμα ἀπαιτοῦν συχνότητα ἐβδομαδιαία. Ἀνάλογα μέ τίς δυνατότητες κάθε Ἱερᾶς Μητροπόλεως, μπορεῖ νά διερευνηθεῖ καί ἡ μηνιαία συνάντηση μέ ἀντίστοιχη αὐξηση τοῦ χρόνου τῆς Ὁμάδας. Ἄν μάλιστα ὑπῆρχε κεντρικός Συνοδικός συντονισμός τῶν ἐπὶ μέρους συντονιστῶν ἀπό τήν Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή Γάμου καί Οἰκογενείας, θά ἀνοίγονταν προοπτικές περαιτέρω κοινῆς ἐμπειρίας καί ἐπιμόρφωσης στά ἰδιαίτερα ζητήματα τῶν οἰκογενειῶν μέ ἐντονότερη σχέση μέ τήν Ἐκκλησία. Οἱ ὁμάδες μπορεῖ νά εἶναι μεικτές ὡς πρός τοὺς τύπους γονεϊκότητας ἢ ἐξειδικευμένες: α) γιά ἔγγαμα ζευγάρια, β) γιά μονογονεῖς καί συζύγους σέ χηρεία, γ) γιά διαζευγμένους γονεῖς.

8) Ἐπιμόρφωση παιδιῶν καί ἐφήβων σέ ζητήματα δημιουργίας οἰκογένειας καί σχέσης γιά γάμο μέσω τῶν τριῶν κατηχητικῶν βαθμίδων. Σέ κάθε ἡλικιακό φάσμα νά γίνονται τρία τουλάχιστον θέματα ἀνά ἔτος:

α) για την λειτουργία της οικογένειας ως ζωντανής εκκλησιαστικής πραγματικότητας, β) για την επιλογή του γάμου ως τρόπου ζωής και γ) για τον σεβασμό του άλλου στις διαπροσωπικές σχέσεις, μέ κείμενα και διάλογο αντίστοιχο προς την ηλικία.

9) Λειτουργία Κατασκηνωτικού Τριημέρου για οικογένειες. Η συμμετοχή οικογενειών σε τριήμερες κατασκηνωτικές έξορμήσεις με στόχο την δημιουργία κοινότητας, την ανάπτυξη εκκλησιαστικού βιώματος και αλληλεγγύης, μέσα από την συνύπαρξη και την κατάλληλη διαμόρφωση του προγράμματος, συντελεί καθοριστικά στην ενίσχυση της λειτουργίας της οικογένειας. Και έδω μπορεί να αξιοποιηθεί ή εμπειρία αντίστοιχων τριημέρων με την ύπαρξη Ομάδων Διαλόγου για τους γονείς με πνευματικούς και επιστημονικά καταρτισμένους επαγγελματίες, ταυτόχρονη μέριμνα απασχόλησης των παιδιών και σχεδιασμού κοινών οικογενειακών δράσεων και παιχνιδιού, πού θα εξοικειώσουν τους γονείς με την ουσιαστική ένασχόληση με τα παιδιά τους.

10) Ενεργοποίηση και ενίσχυση του θεσμού των Επιτροπών Γυναικείων Θεμάτων των Ιερών Μητροπόλεων, σύμφωνα με όσα προτρέπει πρόσφατη Έγκύκλιος της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, κατόπιν εισηγήσεως της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Γυναικείων Θεμάτων. Οί επιτροπές έχουν την δυνατότητα μεγάλου φάσματος δράσεων πού αποσκοπεῖ στην παρέμβαση σε θέματα γυναικών, αλλά και αναγνώριση των θεμάτων πού απασχολούν τις γυναίκες τοπικά. Οί πρεσβύτερες και οί μητέρες μονογονεϊκών οικογενειών μπορούν να αξιοποιηθούν, αλλά και να υποστηριχθούν και από αυτόν τον θεσμό. Ταυτόχρονα μπορεί να αποτελέσει και πλαίσιο έθελοντικής οργάνωσης για την υποστήριξη των οικογενειών.

11) Δημιουργία Γραφείου Στήριξης Οικογένειας. Για την λειτουργία του χρειάζεται να είναι επανδρωμένο με ένα γραμματέα, ένα Ιερέα, ένα/μία κοινωνικό/ή λειτουργό, μία νοσηλεύτρια και ένα εργαζόμενο καθαριότητας. Τό Γραφείο θα δέχεται, θα διερευνά και θα αναγνωρίζει μία οικογένεια της Ιεράς Μητροπόλεως ως «Οικογένεια πού χρειάζεται στήριξη». Κριτήρια ανεργίας/οικονομικά, προβλημάτων στέγης και σοβαρής ασθένειας ή απώλειας θα αποτελούν τίς αιτίες χαρακτηρισμού

μιας οικογένειας «σέ κρίση», μέ ένδεικτικούς τομείς παρεμβάσεως τούς έξής:

α) Οικονομική ένίσχυση, ανάλογα μέ τά κριτήρια καί τήν εκτίμηση κατόπιν επιτόπιας επίσκεψης στην οικογένεια.

β) Βοήθεια στό Σπίτι: i) ένίσχυση φροντίδας ασθενούς εκτάκτως ή σέ τακτά χρονικά διαστήματα (ασθενεί π.χ. ή μητέρα καί δέν υπάρχει ενήλικος νά τήν φροντίσει, μονογονέας χρειάζεται ένίσχυση σέ ασθένεια παιδιού κ.τ.λ.). ii) Βοήθεια μέ τήν καθαριότητα ή τήν όργάνωση του σπιτιού (π.χ. πολύτεκνες οικογένειες, απομάκρυνση γονέα για νοσηλεία κ.τ.λ.).

γ) Συγκρότηση Δικτύου Συμπαράστασεως σέ Οικογενειακά Προβλήματα καί όργάνωση Έθελοντών Αδελφικής Αλληλεγγύης. Η ιδέα συνίσταται στην όργάνωση Υπηρεσίας ή όποία θα φέρνει σέ επαφή είτε έθελοντές πού επιθυμούν νά προσφέρουν από τό περίσσειμα του χρόνου τους είτε αμειβόμενους μέ οικογένειες οι όποιες έχουν ανάγκη τακτικής ή εκτακτης συμπαράστασης σέ ποικίλα θέματα. Αυτά θα μπορούσαν νά είναι: φύλαξη παιδιών, ένισχυτική διδασκαλία στά μαθήματά τους, συνοδεία αυτών από καί πρós τό σχολείο, συντροφιά άρρωστων παιδιών στό νοσοκομείο, βοήθεια στις δουλειές στό σπίτι καί πολλά άκόμη. Μέ πυρήνα τούς επίσημους επαγγελματίες καί τόν Έγρέα του Γραφείου, δημιουργείται Μητρώο Έθελοντών. Ηλικιακά από τήν έφηβεία καί έως τήν τρίτη ηλικία, συντονισμένα, στηρίζουν, βοηθούν, συμμετέχουν στην Βοήθεια στό Σπίτι. Η συγκεκριμένη δράση έχει χαρακτήρα κεντρικό για τήν ενεργοποίηση των μελών της τοπικής εκκλησίας, βιωματικό για τήν έφηβεία, πρακτικό για τό κατηχητικό, ένισχυτικό της κοινότητας για τούς αδελφούς σέ ανάγκη.

12) Δημιουργία Γραφείου Ένδοοικογενειακής Βίας. Χρειάζεται στελέχωση μέ τουλάχιστον 3 επαγγελματίες: ένα/μία γραμματέα, μία κοινωνική λειτουργό καί ένα/μία ψυχολόγο/ψυχίατρο μέ ψυχοθεραπευτική εκπαίδευση στην οικογενειακή θεραπεία.

Πρós ενημέρωση όλων, επισημαίνεται ότι τό δημόσιο σύστημα αντιμετώπισης της ένδοοικογενειακής βίας, όπως λειτουργεί σήμερα, — καί άφορᾷ στην βία κατά της γυναίκας συντρόφου — ακολουθεί τά έξής βήματα:

α) Γίνεται καταγγελία σέ Αστυνομικό Σταθμό στόν Αξιωματικό Ὑπηρεσίας ἢ σέ ἐξειδικευμένη γυναικα ἀστυνομικό (ἂν ἡ ἀστυνομική ἀρχή διαθέτει).

β) Ἀκολουθεῖ ἀστυνομικός ἔλεγχος στήν διεύθυνση κατοικίας καί ἐπίσκεψη ἀπό Κοινωνικές Ὑπηρεσίες μέ εισαγγελική ἐντολή (συνήθως κοινωνικοί λειτουργοί τῆς Περιφέρειας ἢ τοῦ Δήμου ἢ τοῦ ΕΚΚΑ (Ἐθνικό Κέντρο Κοινωνικῆς Ἀλληλεγγύης).

γ) Τέλος, ἡ σύζυγος ἢ ἡ σύζυγος καί τά ἀνήλικα παιδιά παραπέμπονται σέ δομή γιά κακοποιημένες γυναικες.

Προβλήματα τοῦ συγκεκριμένου μοντέλου ἐμφυλης βίας εἶναι συχνά ἡ ἀνάγκη γιά τήν πρωτοβουλία ἀναζήτησης βοήθειας ἀπό τήν ἴδια τήν γυναίκα - θύμα, τό αἶσθημα κοινωνικῆς ντροπῆς ὡς ἀποτροπή, ἡ πιθανή ἀποτυχία στίς κλειστές δομές (στατιστικά, στήν Ἑλλάδα ἀπαιτοῦνται κατά μέσο ὄρο ἐπτά προσπάθειες τῆς γυναίκας - θύμα μέχρι τήν οὐσιαστική αὐτονόμηση ἀπό τήν σχέση μέ τόν κακοποιητή). Σέ πρόσωπα μέ θρησκευτική ἠθική ὑπάρχει ἀκόμα πιό ἔντονα τό αἶσθημα τῆς ἐκθεσης καί ὁ φόβος τῆς ἀμαρτίας στήν ἀποκάλυψη τοῦ κακοποιητή - συζύγου. Ταυτόχρονα, γιά τήν ἐνεργή στήν πνευματική ζωή γυναίκα, ὁ πνευματικός ἀποτελεῖ συχνά τό πρῶτο πρόσωπο στό ὁποῖο ἀποκαλύπτει τήν κακοποίηση. Ἡ ὕπαρξη κατάλληλα ἐπανδρωμένου Γραφείου, μέ τό ὁποῖο θά ἔχουν ἐξοικειωθεῖ οἱ πνευματικοί καί γενικότερα οἱ Ἱερεῖς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, μπορεῖ νά ἀποτελέσει τήν θεμέλια σχέση πάνω στήν ὁποία θά οἰκοδομηθεῖ καί ἀπό τήν ὁποία θά ἀρχίσει ἡ ἀντιμετώπιση καί θεραπεία τῆς ἀκραίας αὐτῆς μαρτυρικῆς συνθήκης. Τό Γραφεῖο αὐτό ἀναλαμβάνει καί τήν τακτική ἐπιμόρφωση τοῦ προσωπικοῦ μιᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, προβάλλεται μέσῳ τῶν Σχολῶν Γονέων καί συμμετέχει στήν ἐνοριακή ζωή. Οἱ πρεσβυτέρους ἀποτελοῦν εἰδική ὁμάδα στόχου, σχετικά μέ τήν ὁποία ἡ ὕπαρξη ἑνός οἰκείου Γραφείου μπορεῖ νά συμβάλει στήν ἔγκαιρη ἐπισήμανση ζητημάτων βίας ἐντός τῶν ἱερατικῶν οἰκογενειῶν.

13) Δημιουργία Σταθμοῦ Ψυχικῆς Ὑγείας τῆς Οἰκογένειας. Μέ τήν μορφή τόσο σταθεροῦ χώρου - γραφείων ὅσο καί Κινητῆς Μονάδας πού θά ἀξιοποιεῖ τούς χώρους καί τά γραφεῖα τῶν Ἱερῶν Ναῶν. Καί ἐδῶ

χρειάζεται τμήμα γραμματείας, ένας επιστημονικά υπεύθυνος ψυχίατρος ή παιδοψυχίατρος ή ειδικός ψυχικής υγείας με εξειδίκευση στην οικογενειακή θεραπεία. Κύριος στόχος, ή παροχή θεραπευτικών ή υποστηρικτικών συνεδριών σε ζευγάρια, οικογένειες ή μέλη οικογενειών. Τοπικά μπορεί να γίνει διαφορετική μορφοποίηση του αριθμού επαγγελματιών και των ειδικοτήτων. Η παρούσα πρόταση γίνεται γιατί τα προβλήματα στον τομέα της ψυχικής υγείας απαιτούν μακροχρόνιες και συχνά υψηλού κόστους θεραπείες. Ταυτόχρονα, οι επιστήμες του ψυχισμού επιτρέπουν την έγκαιρη και όρθη κατανόηση των προβλημάτων στις σχέσεις, την προσωπική ζωή, την προσωπικότητα και την συμπεριφορά τόσο των ενηλίκων - γονέων, όσο και των παιδιών, και την θεραπευτική παρέμβαση, διασώζοντας την λειτουργικότητα της οικογενειακής μονάδας. Στο πλαίσιο αυτό, ή Μητέρα Έκκλησία θα μπορούσε, όπου υπάρχει σχετική δυνατότητα, να στηρίξει συμπληρωματικά τις όλοένα αυξανόμενες ανάγκες των οικογενειών.

Οι τρεις προαναφερθείσες δραστηριότητες (Γραφείο Στήριξης Οικογένειας, Γραφείο Ένδοοικογενειακής Βίας, Σταθμός Ψυχικής Υγείας της Οικογένειας), όπως και άλλες, θα μπορούσαν να ενταχθούν στα Κέντρα Στήριξης Οικογένειας (ΚΕ.Σ.Ο.), που ή Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών και αρκετές Ιερές Μητροπόλεις έχουν ιδρύσει και λειτουργούν.

14) Δημιουργία Σταθμού Υπηρεσιών για Οικογένειες με άτομα εξαρτημένα από ουσίες, τυχερά παίγνια ή διαδίκτυο. Η παρούσα πρόταση αφορά ανάγκη που προκύπτει και από την μείωση των αντίστοιχων δημόσιων υπηρεσιών. Κατά τόπους διαφορετικές ανάγκες θα διαμορφώσουν την δημιουργία: α) Σταθμού αναφοράς σε συνεργασία με άλλους φορείς, β) Σταθμού με θεραπευτικές ομάδες για χρήστες και τις οικογένειές τους (γονείς και αδέλφια) με μοντέλο που ενσωματώνει την πνευματική έμπειρία της Έκκλησίας μας.

15) Δράσεις στήριξης ειδικών κατηγοριών οικογενειών (π.χ. Ρομά κ.ά.). Πρόκειται για μία σειρά εξειδικευμένων δράσεων που υφίστανται ήδη σε όρισμένες Ιερές Μητροπόλεις (π.χ. Ιλίου, Αχαρνών και Πετρούπολεως και Νεαπόλεως και Σταρουπόλεως) και δεν θα εξαντλούνται στην φιλανθρωπία και την υλική ενίσχυση αυτών των

ἀνθρώπων, ἀλλά θά εἰσχωροῦν βαθύτερα καί ἀποτελεσματικότερα σέ τομεῖς ὅπως ἡ ἔνταξη, ἡ προσβασιμότητα στό ἐκπαιδευτικό σύστημα, ἡ συμβουλευτική, ὁ οἰκογενειακός προγραμματισμός, ἡ μείωση τῆς σχολικῆς διαρροῆς τῶν μαθητῶν, ἡ ψυχολογική ὑποστήριξη, ἡ καταπολέμηση τῆς βίας καί κάθε ἄλλη παρέμβαση πού θά στοχεύει δυναμικά στήν ἀντιμετώπιση τῶν κοινωνικά παθογενῶν καταστάσεων, οἱ ὁποῖες σήμερα ἐμποδίζουν τήν ἁρμονική συμβίωση τῶν κατοίκων τῶν περιοχῶν ὅπου ὑπάρχουν συγκροτημένες κοινότητες Ρομά.

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι,

Ὅσα μόλις τώρα, μέ συστολή καί ἐπίγνωση τῆς προσωπικῆς μου ἀδυναμίας, προτάθηκαν ἀποτελοῦν καρπό παλαιότερων εἰσηγήσεων ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ Σώματος, συζητήσεων μέ φίλους ἀγωνιῶντες κληρικούς καί λαϊκούς καί κατάθεση προτάσεών τους, μελέτης καί προβληματισμοῦ. Τό κατά πόσον θά ἀξιοποιηθοῦν κάποιες ἀπό τίς προτάσεις αὐτές ἐναπόκειται στήν σεπτή ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἀλλωστε, πέρα ἀπό τίς ὁποῖες ἀνθρώπινες προτάσεις, ἡ Ἐκκλησία ἔχει πάντοτε τά δικά της καταξιωμένα καί ἀποδοτικά μέσα, τήν προσευχή, τήν ἀσκητική βιοτή, τήν ἐργήγορση καί τήν νήψη, γιά νά μπορεῖ νά διαλέγεται μέ τό ἐκάστοτε παρόν καί διακρίνοντας τό μέλλον νά θεμελιώνει τήν δράση Της στό σήμερα.

Προσωπικά, ἐκζητῶ τήν ἐπιείκειά Σας γιά ὅσα πιθανῶς — ἀθελήτως πάντως — ἀστόχησα στήν ταπεινή μου κατάθεση ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί Σᾶς παρακαλῶ νά εὐχεσθε ὥστε «ἡ Θεία Χάρις, ἡ πάντοτε τά ἀσθενῇ θεραπεύουσα καί τά ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα», νά ἱκανώνει ὅλους μας στήν διακονία τῶν ἀνθρώπων καί τῶν «κατ' οἶκον» Ἐκκλησιῶν αὐτῶν.